

INNOVATIONS, CHANGES AND QUANTITATIVE ESTIMATIONS AT THE ORGANIZING STRUCTURE OF SPORTSMEN' MOTIONS

Stanislav KANISHEVS'KYIY

Kyiv National University of Construction and Architecture

The paper deals with innovations, changes and quantitative estimations at the organizing structure of sportsmen' motions. One may use methods of the modern informational technologies for these aims.

ОЦІНКА ДОСЯГНЕНЬ ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Жанна БЕРЕЖНА

Харківська державна академія фізичної культури

Актуальність. Складні умови перебудови, що відбувається у всіх сферах нашого суспільства, висувають підвищені вимоги до реформувань у галузі фізичної культури та спорту. Перед наукою про спортивну підготовку юнаків та дівчат поставлені відповідальні задачі. Одна з них - це проблема удосконалювання організаційно-методичних основ системи підготовки спортивних резервів. В останнє десятиліття увагу як вітчизняних, так і закордонних фахівців [1, 2, 4 та інші] усе більше привертає проблема штучного форсування підготовки юних спортсменів. Потреба в корінному підвищенні якості підготовки спортивних резервів указує на необхідність проведення спеціальних досліджень у різних аспектах цієї проблеми.

Метою дослідження є аналіз підходів та способів оцінки спортивних досягнень юних спортсменів у процесі багаторічної підготовки.

Методи досліджень. У процесі досліджень використовувалися: аналіз науково-методичної літератури та нормативних документів; системний підхід; соціологічне опитування; структурно-функціональний аналіз; метод логічних висновків.

Результати дослідження та їх обговорення. Сутність наукової концепції багаторічної підготовки спортсменів полягає у розгляді підготовки від новачка до майстра міжнародного класу як єдиного процесу, що підпорядковується певним закономірностям. Методологія побудови багаторічної підготовки на основі використання комплексу домінантних факторів підготовленості, адекватного віку юних спортсменів, повинна забезпечувати диференціювання керування навчально-тренувальним процесом з метою підвищення його ефективності. Вона базується з одного боку на розгляді в якості інтегрального показника підготовленості змагальної діяльності, з іншого боку - на необхідності обліку вікової специфіки цього комплексу факторів, що переважно обумовлюють рівень спортивної майстерності на окремих етапах багаторічної підготовки.

Проте, результатами досліджень так само встановлено, що у практиці роботи в ДЮСШ на етапі попередньої підготовки превалює вузькоспеціалізована підготовка, що не

враховує вікових особливостей дітей. Тренери прагнуть домогтися максимальних результатів за короткий проміжок часу, захоплюються великими обсягами та високою інтенсивністю навантажень, копіюють тренування найсильніших спортсменів світу з характерним для них арсеналом засобів та методів на шкоду різнобічному планомірному розвитку спортсмена. Це відображається на ефективності роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл, призводить до великого відсотка відсіювання учнів. З цього приводу Гебауер [цит.1] констатує, що специфічним ядром дитячого спорту вищих досягнень є егоцентризм спортивних установ, що підкріплюється ідеологічним захистом тренерів, функціонерів та суддів. На думку Мейнберга [цит.1], тренери мають потребу в зовсім іншій педагогіці спорту, а на практиці найчастіше домінують критерії оцінки, що орієнтовані тільки на спортивний успіх.

Давно і міцно у практику вітчизняного спорту ввійшло поняття «спортивний розряд» як одна з основних характеристик успішності спортивного удосконалювання спортсмена. Довгі роки воно служило (і нині служить) головним показником рівня майстерності тренувальної групи, що визначає зарплату тренерів. Утім, наскільки правомірне його використання в якості критерію оцінки спортивних досягнень юних спортсменів? В аспекті розглянутої проблеми чималий інтерес представляє значення цього терміну та технологія визначення меж спортивних розрядів.

А.С. Полосин [3] серед десятків визначень найбільш переконливими вважає такі:

1. Спортивними розрядами називаються рівні майстерності, встановлені таким чином, щоб спортсмен більш високого розряду володів мінімальною, але переконливою перевагою над суперником сусіднього, більш низького, розряду.

2. У видах, доступних для змагань без первісного навчання, найлегший розряд повинний відповідати: а) результатам незначного числа молодих людей, схильних до виконання даної справи; б) досягненням кращих 50% молодих людей групи після одного року двогодинних занять тричі на тиждень.

3. Вищий розряд установлюється на рівні мінімальних результатів, що дозволяють реально претендувати на призові місця в найбільших міжнародних турнірах: Олімпійських іграх та Чемпіонатах світу.

Автор відзначає, що перше визначення добре відповідає усталеному в суспільстві уявленню про клас будь-якого спортсмена або фахівця. Взавши його до уваги, ми переходимо в область практичного визначення меж або розрядів класів, коли перевага більш класного спортсмена або фахівця, з одного боку, є очевидною, з іншого боку - залишається мінімальною необхідною для розходження. У математичній статистиці критеріями істотної переваги приймаються показники 0,9, 0,99 чи 0,999. У контексті спорту це означає, що спортсмен А перемаже спортсмена Б в 9 двобоях з 10, тобто, з одного боку, має явну перевагу в майстерності, а з іншого боку - в окремих випадках програє. У той самий час прийняття більш м'якого критерію для виявлення різниці в класі, наприклад 2 перемоги з 3 змагань або 4 з 5, не цілком відповідає поняттю явної переваги.

Чималі труднощі полягають у проведенні суворо статистично достовірного експериментального встановлення норм розрядів за обраними критеріями. А.С. Полосин відзначає, що в легкій атлетичі особливо великі труднощі виникли при спробі знаходження критерію для норм III юнацького розряду. Тому на практиці нормативи юнацьких розрядів встановлювалися екстраполяцією у галузь низьких результатів нормативів I-III розрядів.

Використовувані способи оцінки та порівняння спортивних досягнень юних спортсменів не цілком коректні і з іншої причини: рівень результатів підлітків дуже сильно залежить як від календарного, так і від біологічного віку. Це ще більше утруднює вирішення проблеми, ставить нездоланні перешкоди на шляху створення

єдиної сітки нормативів навіть для дітей з різницею у віці 1-2 роки, не говорячи вже про усю вікову шкалу дитячо-юнацького спорту. Крім того, за ризикою призерів завжди залишається деяке число спортсменів, щонайменше об'єктивно рівних їм за класом, або які поступаються настільки незначно, що при визначенні рівня їхньої майстерності цією різницею можна було б зневажати.

Удосконалювання способів визначення меж спортивних розрядів - не єдиний шлях вирішення проблеми. Багато теоретиків та практиків спорту дотримуються думки про те, що в тренуванні юних спортсменів спортивний результат ні в якому разі не слід вважати критерієм ефективності тренувального процесу. Основні зусилля необхідно спрямовувати на вирішення задач, специфічних для етапів багаторічного тренування, що закладають основи для досягнення майбутніх високих результатів у сприятливому віковому діапазоні. Тому діагностика досягнень повинна бути погоджена з цими вимогами.

Характеризуючи спрямованість тренувального процесу на перших етапах багаторічної підготовки, фахівці [2, 4 і інші] ратують за те, що програма цих етапів повинна бути багатофакторною, а її зміст багатоборним, із широким використанням ігрового методу. Змагальна практика початківців повинна здійснювати насамперед оцінку їхньої перспективності, де кожний її номер дозволяє оцінити ту чи іншу складову здібностей до досягнення високих результатів. Практика проведення різноманітних змагань повинна гарантувати трансформацію наявних тренувальних задач і забезпечувати розвиток потреб дітей, адекватних віковій психології.

Симсхаузер [цит.1], проаналізувавши дані змагань шкільних команд, вивів два підходи до рішення, що у даний час апробуються у Німеччині в різних спортивних дисциплінах. З одного боку, у рамках інтеграційного підходу безпосередньо у виді спорту закріплюється ідея багатоборності, з іншого боку - при адитивному підході, щоб уникнути ранньої спеціалізації проводяться додаткові змагання в галузі умовних та координаційних передумов до спортивних досягнень.

Оскільки «спортивна підготовленість» – це стан відповідності комплексу властивостей спортсмена конкретним вимогам змагального досягнення [5], то її доцільніше оцінювати за допомогою методів комплексного контролю та модельних характеристик підготовленості спортсменів. Оптимальне співвідношення компонентів підготовленості забезпечує необхідний рівень для подальшого успішного спортивного удосконалювання. Що стосується зведеної оцінки спортивної підготовленості юного спортсмена, то її можна одержати або як середнє геометричне цих показників, або, що найкраще, з використанням процедур комплексного оцінювання – з огляду на взаємність окремих показників та кількісне співвідношення між ними. Це дає можливість порівнювати між собою різні варіанти (комбінації) на основі комплексного оцінювання.

Резюмуючи представлені в даному огляді матеріали, можна зробити такі висновки:

1. Подальший розвиток системи багаторічної підготовки юних спортсменів повинний бути спрямований на підвищення ефективності керування цією системою на основі застосування фундаментальних положень теорії діяльності та системно-структурного підходу.

2. У силу принципових особливостей дитячого та юнацького спорту оцінку спортивних досягнень юних спортсменів необхідно здійснювати за принципами багатоборних змагань. Зміст цих змагань треба адаптувати до кожного конкретного виду спорту з урахуванням вікової специфіки комплексу факторів, що переважно обумовлюють рівень спортивної майстерності на окремих етапах багаторічної підготовки.

3. Ефективність керування підготовкою юних спортсменів обумовлена наявністю

розроблених кількісних показників та наукових рекомендацій, що характеризують сторони підготовленості з огляду на вагомість окремих показників та кількісне співвідношення між ними.

4.Орієнтація тренувального процесу на досягнення оптимальної структури спортивної підготовленості юних спортсменів дозволяє створити необхідні умови для раціонального керування станом спортсменів та

5.Протікання адаптаційних змін, що забезпечують відповідний рівень готовності до досягнення планованого результату в сприятливому віковому діапазоні.

Розробка зазначених напрямків і пошук відповідей на інші невирішені питання в перспективних дослідженнях будуть сприяти подальшому підвищенню ефективності багаторічної підготовки юних спортсменів.

Література

1. Даугс Р., Эмрих Э., Игель Х. Дети и молодежь в спорте высших достижений (данные немецких ученых) //Теория и практика физической культуры. - 1998. - № 1. - С. 41-45.
2. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. - К.: Олимпийская литература, 1997. - 583 с.
3. Полосин А.С. К определению понятия «спортивный разряд» //Теория и практика физической культуры. -2000. - № 7. -С. 32-33.
4. Сахновский К. П. Теоретико-методические основы системы многолетней спортивной подготовки: Дис. ...д-ра пед. наук: 24.00.01 /Укр. гос. ун-т физ. восп. и спорта. – К., 1997. – 317 с.
5. Смирнов С.И., Муравьев П.Б. Применение методов рейтинга в оценке спортивных достижений. - Малаховка: МОГИФК, 1988. – 43 с.

RATING of the YOUNG SPORTSMEN ACHIEVEMENTS: STATUS And PROSPECTS

Janna BEREZHNYAYA

The Kharkov State Academy of Physical Culture

Article is devoted to a problem of the prevention of artificial speeding up of training of the young sportsmen. The author analyses approaches and ways of a rating of young sportsmen achievement during longstanding training. Technology of delimitation in sports categories is analysed. Inexpediency of delimitation criteria focused only on sports success is underlined. The rating of sports achievements of the young sportsmen is necessary to define according to principles of all-round competitions. The contents of these competitions must be adapted to specific kind of sports.
